

ARA COM ARA

Antiteatre que vessa de la butxaca

CARLES HAC MOR

El poeta Josep-Ramon Bach ha publicat, a la col·lecció *Teatre-Entreacte, Almanac intermitent (Disset peces de teatre de butxaca)*, un literalment meravellós (que ve de meravella, que, en aquest cas, vol dir cosa que colpeix per la bellesa de la seva poesia i perquè fa morir de riure) reguitzell d'obretes molt breus, cadascuna de les quals és això, una meravella independent de les altres.

Quinze d'aquestes peces, escrites entre el 1975 i el 1980, van ser estrenades a Barcelona el 1980. I ara, rellegides les disset obretes al cap de vint-i-quatre anys, són més bones que no aleshores, i encara ho seran més d'aquí a, posem per cas, vint-i-cinc anys, quan determinades obres de teatre, de parateatre, de contrateatre i d'antiteatre ja hauran entrat als museus d'art, i no pas com a antigalles, sinó com a obres d'art actualíssimes.

En efecte, podríem dir que les peces de Josep-Ramon Bach són mostres d'antiteatre. O sigui, volen anar —i van— més enllà i més ençà del teatre, i tanmateix es van executar en un teatre i amb tota la faramalla que suposa fer teatre. L'antiteatre, doncs, fet com a teatre, i no pas com una altra cosa, per exemple com una acció artística amb el referent teatral ja perdut de vista.

A més a més, el 1980, les peces es van posar en escena en bloc, totes seguides, com donant al conjunt el valor

convencional —i una mica ampullós— d'una obra de teatre-teatre, sense tenir en compte que eren antiteatre, que es podien representar al defora d'una sala de teatre, i individualment, sense formar cap unitat, sense fer l'efecte d'obra de teatre.

Llavors, ja del tot deslliurades del teatre, una a una, cada peça hauria crescut fins a inscriure's en el món de l'art, que de cada dia és més obert a tot, per sort. La brevetat, la senzillesa i la contundència de les peces de Bach les fa capaces de ser accions, poesia extraescènica i extralibresca; llur síntesi d'humor i poesia, les equipara a les joies més refulgents del cinema còmic mut i parlat i a les accions que van caracteritzar l'art dels anys 90 a Catalunya.

Si en comptes de picar a les portes del teatre a fi que li fossin admeses teatralment les seves peces, Bach s'hagués incorporat al món de l'art, com ho fa actualment David Ymberton amb el seu no-teatre (que alguna cosa té a veure amb el teatre *No japonès*), el Bach antidramaturg hauria agafat una dimensió antitradicional que hauria afavorit enormement (en un camp que no té res a veure amb el teatre) el reconeixement



JOSEP-RAMON BACH ÉS POETA I DRAMATURG

Podríem dir que les peces de J.R. Bach són mostres d'antiteatre. O sigui, volen anar —i van— més enllà i més ençà del teatre

ment d'aquesta extensió antiespectacular i antiliterària de la seva poesia.

I encara hi és —i hi som— a temps, és clar. En certa manera, aquestes obretes genials són intemporals. Segons escriu Feliu Formosa a l'epíleg d'*Almanac intermitent*, en aquest moment sembla que Bach es torna a interessar per la literatura dramàtica, o potser per l'antiliteratura antidramàtica. Si aquesta fos veritablement *anti*, com fa vint-i-quatre anys, Bach hauria de dur aquest *anti* fins a les darreres conseqüències, tot deixant ben enrere el món del teatre i sense caure en l'intent

d'aconseguir de ser entès i reconegut per la crítica de teatre i pel públic que va al teatre. Les mitges tintes sempre acaben desmoralitzant el qui les practica.

Ara bé, no cal esperar noves idees de Josep-Ramon Bach. Amb una sola de les disset peces ara editades ja n'hi ha prou perquè el Macba, o algun altre espai d'art, es dignifiqui tot programant l'art de l'acció d'aquest poeta que —bo i deixant d'anar de poeta i de dramaturg— desplega admirablement el seu llenguatge, riquíssim, la seva poesia, més enllà dels llibres i dels escenaris.

EL QUIOSC

PEPO TAMARIT



Tretzevents. Número 816. PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT. Barcelona, setembre, 2004.

Amb una portada de Daniel Boada, aquest número ofereix un article de Montserrat Castillo per aprendre a estimar els llibres en el sentit de col·leccionista.



Catalunya Música. Número 239. PALAU DE LA MÚSICA CATALANA. Barcelona, setembre, 2004.

Hi podem llegir una entrevista a Calixto Bieito i articles sobre la reobertura de la Scala de Milà i l'ofici d'afinador de pianos.

PARLEM-NE

Les veus del nord

JOAN SOLÀ

L'editorial Trabucaire del Rosselló continua la seva feina tenaç d'estimular i divulgar la literatura catalana de la zona. Els valencians es queixen que la seva literatura no es coneix (no es comenta, etc.) gaire a Catalunya. Em temo que amb la del Rosselló és encara pitjor. Acabo de llegir d'aquesta editorial un llibret que considero excel·lent, d'Alex Renyé, *L'enivremment des senteurs [...] i altres històries prescindibles* (2004). Assumeixo la síntesi que en fa Gerard Jacquet en la nota inicial: "Retrats com miralls, cruels i tendres a l'encop [...]. Escorcollant l'ànima dels individus perduts en la confusió ambiental, l'escriptor construeix pedra a pedra la visió subjectiva i ultralocal d'una microsocietat en mutació (descomposició)". Aquesta obra interessa pel que diu i per la manera de dir-ho; però també per la seva llengua i perquè ens reflec-

teix la realitat rossellonesa: "La cultura, diu, cal que sigui oberta, global, integradora... o sigui, en francès. Ha acceptat, ja, que el nom d'aquesta festa del llibre, al seu vilatge, porti el nom en català (no podia anar contra el que es fa a pertot) després d'haver-la fet durant dos anys com la Saint Georges. El que no accepta és que li vinguin els autors en català a la seva festa, això no. Està convençut que aquests escriptors tribals no interessen a ningú" ("La Saint Jordi", *sic*); "Coses normals en aquesta llengua que, pels autòctons i forasters, ja només serveix per rebatejar carrers en lletra petita, per designar una font on anar d'excursió" ("L'escriptor que no vol empenyar").

Retrats mestrivols brevíssims: no passen mai d'una pàgina. Voldria reproduir-los-en algun de sencer, però no puc. Escoltin: "Va arribar al vilatge, de més de 40 anys, en bolquers i en braços de la seua mare. Una mare d'origens imprecisos, jove i sola. Una dona treballadora, a qui no espantaven les llargues jornades ramassant trufes o collint *abricots*, pagades miserablement per pàgesos honorables. O fent *ménages* a casa de les llurs dones i filles, que en aquella època ja començaven a passejar-se amb la Simca 1000 pagada amb els beneficis de la *coopé*. O acollint, de nit i d'amagat [...], els seus amos per oferir-los-hi, per quatre sous, uns orgasmes tristos de sensualitat ru-

ral. Ella, la fadrina, ha anat creixent al costat d'aquesta mare disposada a tot, per ella. [...] Tant li fa. Ara que la mare és vella i la fadrina rodona i pansida, les males llengües del vilatge les deixen tranquilles. S'ho han guanyat a pols" ("Fadrina").

No em referiré a quatre lapsus ortogràfics o gramaticals que semblen inevitables quan no es compta amb la maquinària de suport amb què contemem al Principat (les edicions de l'Aragó catalanoparlant encara pateixen més d'això). Aquesta llengua sofrí una profunda francesització a partir del segle XVIII, com la nostra s'ha castellanitzat no menys profundament més ençà; i tots plegats discutim si cal dir *formar part*

d'una entitat o bé *fer-ne o formar-ne partida o part*, etc. Observin (cursives meves): "Si no volia problemes, li calia anar de més en més lluny de l'extraradi ciutadà"; les exposicions del protagonista de "La idea original de l'artista" són "llocs que no cal mancar" (és a dir que hom no pot deixar d'anar-hi); "l'ordinador i el film porno l'ajuden a contenir l'enuig d'aquest dia on no se suporta"; "El costum [...] fa que continuï, però la il·lusió no hi és més" ('ja no hi és'). Renyé incorpora tot això i fins hi juga amb traça; recull rossellonismes que no trobo als llibres de consulta que tinc a mà: "I *s'emmerda*, ara, al vilatge... Déu meu, com *s'emmerda*! No sap què fer de les hores" ('s'avorreix'), "els bada tant, els pares dels seus amics!" ('els espia, els contempla'); o ens recorda que a l'escola catalana als nins els "aprenen [ensenyen] a dir avi i àvia als *papís* i *mamís*".